

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛ شبکه های توجه گرافی (Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین مقاله نویسی IEEE و ISI ویژه فنی و مهندسی

بررسی میزان توجه به مؤلفه های تربیت اخلاقی در کتاب های درسی (مطالعات اجتماعی، فارسی و هدیه های آسمانی) پایه ششم دوره ی ابتدایی

نویسندگان:

فرشید قاسمی^۱، عباس قلتاش^۲ و نصراله خدایار^۳

مقدمه

یکی از اهداف والای رسالت پیامبران خدا و دغدغه های اصلی فیلسوفان، عارفان، مربیان، مفسران و به طور کلی هر کسی که به شناخت انسان اهتمام دارد و به نجات او می اندیشد، توجه به بعد تربیت اخلاقی است. به نظر دانشمندان مسلمان علم اخلاق برترین علم است. ابن مسکویه^۴ در این باره می گوید: «این علم از همه علوم برتر است و به نیکو کردن رفتار انسان از آن جهت که انسان است می پردازد». بدین سبب دانشمندان مسلمان به دانشجویان توصیه می کنند که قبل از فراگیری هر علمی به آموختن علم اخلاق و تزکیه نفس بپردازند (داودی، ۱۳۸۷).

یکی از مسائل مهم که تعلیم و تربیت معاصر با آن روبه رو است مسئله ی تربیت اخلاقی است محور بودن انسان برای همه چیز ملاک تعیین اخلاق در عصر جدید به بعد می باشد در عصر روشن گری، تربیت اخلاقی صرفاً برپایه عقلانی قرارداد است (نودینگز^۵، ۱۹۹۵، به نقل از موحد، سلحشور، باقری، ۱۳۸۷) و فلاسفه این عصر کوشیدند که ویژگی اساسی تربیت اخلاقی را که دارای ماهیتی تعیین کننده در وصول به غایت حقیقی انسان است را رد کنند. نتیجه این نظریات اخلاقی یا براخلاق سوداگرا استوار بود یا بر اخلاق وظیفه گرا (کولن^۶، ۱۹۹۸، به نقل از موحد و همکاران، ۱۳۸۷).

رویکردهای جدید تر بخصوص پست مدرنیسم بیشتر بر جنبه های عاطفی و زبان شناسی و خروج فاعل شناسایی تاکید می کنند. در این رویکردها بنیان های ثابت و همگانی اخلاق وجود ندارد (پائول^۷، ۱۹۹۹، به نقل از موحد و همکاران) ملاک های تربیت اخلاقی متناسب با علائق، شرایط متعدد و متنوع ارزیابی می شوند و اخلاق امری محلی و خاص

^۱ دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید رجایی فارس، farshidghasemi@yahoo.com

^۲ عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد مرودشت

^۳ کارشناس برنامه ریزی اداره کل آموزش و پرورش فارس

^۴ احمد بن یعقوب، معروف به مسکویه از متفکران مسلمان قرن چهارم

^۵ - Noddings

^۶ - colin

^۷ - paul

پنداشته می‌شود. نتایج این رویکرد اخلاقی باعث شد که انسان امروز فراموش کند که کیست و در نتیجه به سمت استدلالی روی آورد که این نیروها هم مبتنی بر داده های حسی اند. در سال های اخیر این بعد تربیتی دستخوش تغییرات عمده ای شده است به ویژه می توان فاصله گرفتن تربیت اخلاقی از دین و معنویت و رنگ و بوی سکولار و نسبیت گرایی یافتن آن را نام برد (حاجی ده آبادی، ۱۳۷۹). به نظر می رسد نهاد آموزش و پرورش، باید برنامه تربیت اخلاقی را جزء اصلی ترین و محوری ترین مسائل آموزشی و تربیتی خود قرار دهد. چرا که رسالت متولیان امر تعلیم و تربیت، بیدار کردن فطرت انسان ها و پاک کردن غبار غفلت از آنهاست تا انسان حضور خدا را در زندگی و از درون خود لمس کرده، گرایش او به دین و اخلاق آشکار گردد (شاملی، ملکی، کاظمی، ۱۳۹۰). البته برنامه درسی می تواند نقش هماهنگ کننده همه عوامل دخیل در تربیت را ایفا نموده. یکی از عناصر مهم برنامه درسی، کتاب درسی و محتوای آموزشی است؛ و ضروری بنظر می رسد که مورد تحلیل و بررسی علمی و کارشناسانه قرار گیرد تا به مؤلفان و دست اندر کاران در جهت گزینش و انتخاب محتوای آموزشی و تدوین کتابهای درسی کمک نماید. با توجه به اینکه پایه ششم از مهر ماه سال ۱۳۹۱ به دوره ابتدایی اضافه گردید باید از منظر میزان توجه به مؤلفه های تربیت اخلاقی مورد پژوهش قرار گیرد.

بر این اساس هدف کلی تحقیق، تحلیل محتوای کتابهای پایه ششم ابتدایی از لحاظ میزان توجه به مؤلفه های تربیت اخلاقی می‌باشد. بر اساس هدف، سوالات اساسی که این مقاله به دنبال پاسخ گویی به آنها می باشد عبارتند از:

- ۱- آیا به مؤلفه های تربیت اخلاقی در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی توجه شده است؟
- ۲- آیا به مؤلفه های تربیت اخلاقی در کتاب فارسی پایه ششم ابتدایی توجه شده است؟
- ۳- آیا به مؤلفه های تربیت اخلاقی در کتاب هدیه های آسمانی پایه ششم ابتدایی توجه شده است؟
- ۴- آیا بین میزان توجه به مؤلفه های تربیت اخلاقی در کتاب های مورد بررسی تفاوتی وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

قائدی (۱۳۹۱) در تحقیقی بیان می کند. مردم کشور ژاپن علی رغم توسعه اقتصادی حیرت انگیزشان هیچ گاه از توجه به اخلاق و تربیت اخلاقی غافل نبوده اند. نشانه و نتیجه این توجه به اخلاق در ژاپن، در رفتار این مردم در بحران سونامی و زلزله اخیر قابل بوده است. این می تواند تصویری از برنامه درسی تربیت اخلاقی در این کشور را در ابعاد مختلف مانند هدف، محتوا و مانند این ها را نشان می دهد.

حسینی (۱۳۹۰) پژوهشی تحت عنوان بررسی میزان توجه به مؤلفه های تربیت اخلاقی در کتب علوم انسانی انجام داده که در ابتدا دیدگاههای فلاسفه، علمای اخلاق و روانشناسان را در مورد اخلاق بیان نموده و به تعریف مؤلفه های اخلاقی پرداخته است.

پژوهشگر، هر یک از مولفه های تربیت اخلاقی را در متون کتاب های درسی (فارسی، دین زندگی، روانشناسی) از نظر حیطه های عاطفی، شناختی و عملکردی با استفاده از سیاهه تحلیل محتوای محقق ساخته، مورد مطالعه و بررسی قرارداد و یافته های خود را این گونه بیان نموده:

به مؤلف های تربیت اخلاقی مثل عدالت، بصیرت، راز داری، خدمت رسانی، وفای به عهد، قناعت در کتاب های درسی توجه نشده است و از میان حیطه ها به بعد شناختی بیشتر توجه شده است.

اسلامی (۱۳۸۸) به بررسی مولفه های تربیت اخلاقی در کتابهای علوم اجتماعی، ادبیات و تعلیمات دینی دوم راهنمایی پرداخته است. وبه این نتیجه رسیده است که:

در محتوای هر کتاب در بخش دروس از نظر توجه به مولفه های تربیت اخلاقی تفاوت معناداری وجود دارد. ولی در بخش تصاویر از نظر توجه به مولفه های تربیت اخلاقی تفاوت معناداری وجود ندارد؛ به عبارت دیگر توزیع درصد فراوانی مولفه های تربیت اخلاقی در متن کتاب های مورد بررسی یکسان نیست؛ اما در تصاویر تقریباً یکسان است. سجادی (۱۳۷۹) در تحقیق خود تربیت اخلاقی از نظر پست مدرنیسم و اسلام را با هم مقایسه کرده است و معتقد است تربیت اخلاقی در اسلام برخلاف پست مدرنیسم، مبتنی بر مفروضات متافیزیکی و دارای بنیان های ثابت و مقدم و کاملاً عقلی و شهودی است و تلفیقی از جنبه های نظری و عملی است و حتی وزن عمل بیشتر از گفتار است.

تحقیقات خارجی

دورثی^۱ (۲۰۰۴) در مورد تربیت منش در مدارس آمریکا تحقیقی را انجام داد و بیان می کند:

- افزایش جرم و جنایت های خشونت بار و احساس عمومی مردم که کودکان آمریکایی دچار بحران اخلاقی شده اند باعث شده مطالبه ای ملی برای برنامه تربیت اخلاقی ایجاد شود و اکثر ایالات تربیت منش را یا اجباری دانسته و یا از آن حمایت کنند. امروزه بسیاری از مدارس از برنامه های رسمی که در زمینه تربیت منش ارائه شده است استفاده کنند مثل برنامه ی ارزشهای منش^۲ و یا برنامه اخلاقی برای کودکان که توسط موسسه ی هرت وود تهیه شده است؛ سایر مدارس از برنامه هایی استفاده می کنند که متناسب با شرایط آنان تهیه شده است.

بعضی از نظریه پردازان مثل بولاچ^۳ (۲۰۰۲) معتقدند باید جو مدارس و برنامه ی درسی را با تربیت منش آمیخته کنیم. حفظ کردن شعر و بعضی از نکات مهم تاریخی، نمایش قهرمانان تاریخی و اجتماعی در تابلوی اعلانات الکترونیکی مدرسه، دعوت از سخنرانان خاص بر تربیت منش تاثیر دارد.

^۱ - Dorothy

^۲ - Charafer counts

^۳ - Bulach

چووان ۱، (۱۹۹۸) پژوهشی در مورد توجه به تربیت اخلاقی در آموزش رسمی و عمومی در کشور سنگاپور انجام داده که یافته های او بدین شرح می باشد:

تربیت اخلاقی در کشور سنگاپور تحت تاثیر شدید دیدگاه کارکرد گرایی از سطح عالی سیاست گذاری تا سطح برنامه ریزی درسی قرار دارد. بعداز عدم موفقیت برنامه ی تربیت برای زندگی در دهه ی ۱۹۷۰ و شهروند خوب بودن و شهروند خوب شدن در دهه ی ۱۹۸۰، برنامه درسی تعلیمات مدنی و تربیت اخلاقی به دانش آموزان معرفی شد و اکنون تربیت ملی مطرح شده است. بخش اصلی برنامه ی درسی تربیت ملی جامعه پذیری شهروندان و تربیت اخلاقی می باشد؛ تربیت ملی نمی تواند در دانش آموزان محقق شود مگر اینکه در ابتدا برای معلمان کاملاً روشن و مسلم گردد. از یافته های دیگر این بود که معلمان بهتر از مدیران می توانند اهمیت تربیت اخلاقی را برای دانش آموزان و کارکنان روشن کنند.

روش تحقیق

روش انجام این پژوهش تحلیل محتوا است؛ که ابتدا مؤلفه های تربیت اخلاقی مشخص و با استفاده از منابع مختلف علمی بصورت نظری و عملیاتی تعریف شده و فهرستی از گویه ها تنظیم گردید؛ و سپس تحلیل محتوای کتاب های درسی مورد نظر انجام شده است.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش، کتاب های درسی پایه ی ششم دوره ابتدایی و نمونه آماری، کتاب های درسی هدیه های آسمانی، مطالعات اجتماعی، فارسی، انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفت (جدول ۱)، در این پژوهش تمامی صفحات، تصاویر، تمرین ها و پرسش های کتاب های مذکور مورد تحلیل قرار گرفت.

^۱ -Chewoon

جدول (۱) کتاب های مورد بررسی در فرایند تحلیل محتوا

تعداد صفحه	نام کتاب	پایه تحصیل
۱۱۹	فارسی	ششم ابتدایی
۷۱	هدیه های آسمانی	
۱۲۴	مطالعات اجتماعی	

ابزارهای گرد آوری اطلاعات

ابزار گرد آوری اطلاعات در پژوهش حاضر سیاهه تحلیل محتوای محقق ساخته می‌باشد. این ابزار شامل چهار مقوله اخلاق سیاسی، اخلاق اجتماعی، اخلاق عمومی و اخلاق اقتصادی است. هر کدام از مقوله ها نیز دارای مصادیق مربوط به خود است که در جدول (۲) ملاحظه می‌شود. شایان ذکر است مقوله های تربیت اخلاقی این پژوهش با توجه به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش استخراج شده است.

جدول (۲) فهرست مقوله ها و مصادیق آن ها

مقوله ها	گویه ها	تعاریف
اخلاق سیاسی	روحیه جهاد و مبارزه	تلاش و کوشش در کسب دانش، ورزش و دفاع از دین، خاک، ناموس و استقامت در راه هدف
	عدم خودباختگی	خود باوری و پایبندی به ارزش های دینی، فرهنگی خانواده، جا معه و وطن دوستی، استقلال، تقلید کو رکوران، نماید.
	حمایت از محرومان	مبارزه با ظلم و ستم، جلوگیری از تضییع حق، خدمت
	عدم دنیا طلبی	رهایی از وابستگی، گذشتن از لذات فانی دنیا، پرهیز از تجمل گرایی، پرهیز از حرص و طمع
اخلاق اجتماعی	احترام به خود و دیگران	دوست داشتن خود و دیگران، آراستگی ظاهر، احساس ارزشمندی، سلام و احوال پرسی، خوش زبانی، ادب، قانون مداری
	صلحه ارحام	احسان و دوستی به خانواده، خویشاوندان، دوستان، دید و بازدید.
	حسن معاشرت	خیرخواهی، مودت، تواضع، خوش رفتاری، گشاده رویی
	عفت	رعایت الگوی اسلامی و ملی در پوشش، ظاهر، رفتار و گفتار
	رعایت حقوق دیگران	رعایت حقوق افراد در صحنه های گوناگون اجتماع، پرهیز از غیبت، تهمت، قانون گریزی، خودخواهی
امر به معروف ونهی از	عمل به تکلیف دینی، دعوت به خیر جمعی، امر به خوبی ها و نهی از بدی ها	

	منکر	
	صداقت	صدق، راستگویی در گفتار و کردار، پرهیز از تملق و چاپلوسی
اخلاق عمومی	صبر	حوصله، عجزول نبودن، تحمل، توانایی روبرویی با واقعیت های زندگی و داشتن پشتکار در انجام امور بردباری، حلم
	شجاعت	استفاده از عقل در کنترل خشم و غضب، دفاع از حق خود، تسلط بر خود، انتقاد سازنده، بیان واقعیت
	ایثار و فداکاری	جوانمردی، گذشتن از جان، مال، مقام و شخصیت
	خود سازی	تقوا و پرهیزگاری، عبادت، دوری از گناه، تزکیه نفس، پرورش صفات نیک و شناخت خود.
اخلاق اقتصادی	قناعت و ساده زیستی	راضی بودن به قسمت خود، قانع بودن، داشتن زندگی ساده
	انفاق	همدردی، کمک مالی به دیگران در حد توان، صدقه، زکات، بخشش
	پرهیز از اسراف	رعایت اعتدال در خوراک، پوشاک، سخن گفتن، بازی و تفریحات، وسایل شخصی و عمومی

واحد تحلیل در این پژوهش کلمه، جملات، عبارات، پریش، تصاویر، ابیات یا مضامینی بوده است که در هنگام مرور متن کتاب های مورد بررسی استخراج می شدند و سپس شمارش می شدند و تحلیل آن ها به صورت محاسبه فراوانی و در صد گیری انجام گرفته است.

روایی ابزار پژوهش در یک مطالعه مقدماتی، توسط ۴ نفر از کارشناسان رشته برنامه ریزی از نظر مربوط بودن به متغیرها و مفید بودن برای تجزیه و تحلیل محتوای مورد نظر، هم از نظر صوری و هم از نظر محتوایی بررسی و مورد تأیید قرار گرفت.

همچنین پایایی ابزار با استفاده از ضریب پایایی مرکب محاسبه شد. ابتدا توسط پژوهشگر ۲ درس به صورت تصادفی انتخاب شد و سپس با استفاده از چک لیست و با توجه به مقوله های تربیت اخلاقی، گویه ها استخراج گردید. سپس چک لیست تکمیل شده در اختیار چهار داور قرار گرفت تا نسبت به صحت انتصاب داده شده ی هریک از جملات به مقوله ها داوری کنند. فراوانی توافق مشاهده شده داوران و نسبت آن به کل به دست آمد. سپس بر اساس فرمول ضریب پایایی مرکب، میزان پایایی برابر ۰/۹۶. به دست آمد؛ بنابراین پایایی به دست آمده در این روش نیز در حد قابل قبول بود.

جدول (۳) نتایج محاسبه ضریب پایایی مرکب چک لیست

درصد توافق داور اول	درصد توافق داور دوم	درصد توافق داور سوم	درصد توافق داور چهارم
۰/۹۴	۰/۸۲	۰/۷۶	۰/۸۸

یافته های پژوهشی

الف (نتایج مرتبط با سؤال اول پژوهش

جدول (۴) درصد فراوانی کلمه، جمله، عبارات، تصاویر، پرسشها، متن ها و ابیات در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم

مقوله ها	گویه ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
اخلاق سیاسی	روحیه جهاد و مبارزه	۴۲	۹.۹۳	۹.۹۳
	عدم خودباختگی	۲۸	۶.۶۲	۱۶.۵۵
	حمایت از محرومان	۹	۲.۱۳	۱۸.۶۸
	عدم دنیا طلبی	۳	۰.۷۱	۱۹.۳۹
اخلاق اجتماعی	احترام به خود و دیگران	۲۱	۴.۹۶	۲۴.۳۵
	صلحه ارحام	۵	۱.۱۸	۲۵.۵۳
	حسن معاشرت	۴۸	۱۱.۳۵	۳۶.۸۸
	عفت	۱۷	۴.۰۲	۴۰.۹۰
	رعایت حقوق دیگران	۵۵	۱۳.۰۰	۵۳.۹۰
	امر به معروف و نهی از منکر	۵	۱.۱۸	۵۵.۰۸
اخلاق عمومی	صداقت	۷	۱.۶۵	۵۶.۷۴
	صبر	۹	۲.۱۳	۵۸.۸۷
	شجاعت	۴۴	۱۰.۴۰	۶۹.۲۷
	ایثار و فداکاری	۲۴	۵.۶۷	۷۴.۹۴
	خود سازی	۴۴	۱۰.۴۰	۸۵.۳۴
اخلاق اقتصادی	قناعت و ساده زیستی	۲	۰.۴۷	۸۵.۸۲
	انفاق	۳	۰.۷۱	۸۶.۵۳

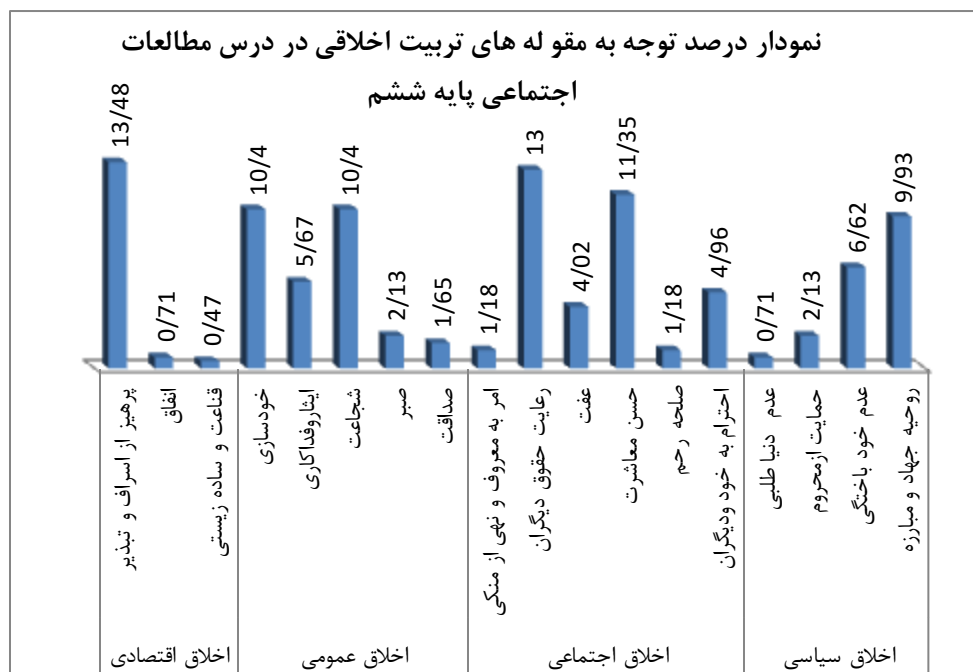

۱۰۰	۱۳.۴۸	۵۷	پرهیز از اسراف
	۱۰۰	۴۲۳	جمع

برای پاسخگویی به سوال اول پژوهش، تعداد ۴۲۳ (کلمه، جمله، پرسش، تصویر، بیت، عبارت) از کتاب مطالعات اجتماعی استخراج گردید که به یکی از مقوله های چهارگانه مرتبط است.

از نتایج بدست آمده (۳۵/۷۰ درصد) گویه ها، مربوط به مقوله اخلاق اجتماعی، (۳۰/۲۵ درصد) گویه ها مربوط به مقوله اخلاق عمومی، (۱۹/۳۹ درصد) گویه ها مربوط به مقوله اخلاق سیاسی و (۱۴/۶۶ درصد) مربوط به مقوله اخلاق اقتصادی می باشد؛ بنابراین در مطالعات اجتماعی بیشتر به مقوله اخلاق اجتماعی و عمومی توجه شده و اخلاق اقتصادی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. در مقوله اخلاق اجتماعی بیشتر به گویه های رعایت حقوق دیگران (۱۳ درصد) و حسن معاشرت با (۱۱/۳۵ درصد) توجه شده است و گویه های، عفت (۴/۰۲ درصد)، امر به معروف و نهی از منکر (۱/۱۸ درصد) و صلحه ارحام (۱/۱۸ درصد) کمتر مورد توجه قرار گرفته و در مقوله اخلاق اقتصادی به گویه پرهیز از اسراف و تبذیر (۱۳/۴۸ درصد) بیشتر توجه شده و به گویه های انفاق (۷/۱ درصد) و قناعت و ساده زیستی (۴/۷ درصد) کمتر توجه شده است. نمودار شماره (۱) توجه به مؤلفه های تربیت اخلاقی را در کتاب مطالعات اجتماعی نشان می دهد.

نمودار شماره (۱)

ب) نتایج مرتبط با سؤال دوم پژوهش
برای پاسخگویی به سؤال دوم پژوهش، از کتاب فارسی پایه ششم جمعاً ۲۵۵ جمله، کلمه، تصویر، پرسش، عبارت، بیت به شرح جدول شماره (۵) استخراج گردید که به یکی از مقوله‌ها مرتبط است.

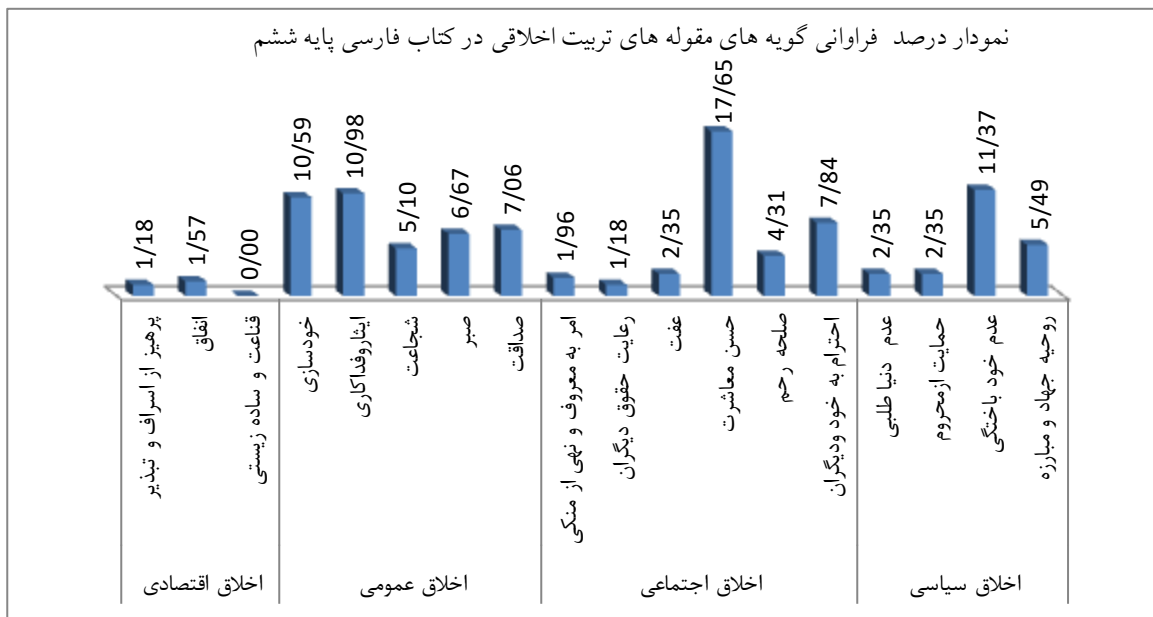
جدول (۵) درصد فراوانی کلمه، جمله، عبارات، تصاویر، پرسشها، متن‌ها و ابیات در کتاب فارسی پایه ششم

مقوله‌ها	گویه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
اخلاق سیاسی	روحیه جهاد و مبارزه	۱۴	۵.۴۹	۵.۴۹
	عدم خودباختگی	۲۹	۱۱.۳۷	۱۶.۸۶
	حمایت از محرومان	۶	۲.۳۵	۱۹.۲۲
	عدم دنیا طلبی	۶	۲.۳۵	۲۱.۵۷
اخلاق اجتماعی	احترام به خود و دیگران	۲۰	۷.۸۴	۲۹.۴۱
	صلحه ارحام	۱۱	۴.۳۱	۳۳.۷۳
	حسن معاشرت	۴۵	۱۷.۶۵	۵۱.۳۷
	عفت	۶	۲.۳۵	۵۳.۷۳
	رعایت حقوق دیگران	۳	۱.۱۸	۵۴.۹۰
	امر به معروف و نهی از منکر	۵	۱.۹۶	۸۶.۵۶
اخلاق عمومی	صداقت	۱۸	۷.۰۶	۶۳.۹۲
	صبر	۱۷	۶.۶۷	۷۰.۵۹
	شجاعت	۱۳	۵.۱۰	۷۵.۶۹
	ایثار و فداکاری	۲۸	۱۰.۹۸	۸۶.۶۷
	خودسازی	۲۷	۱۰.۵۹	۹۷.۲۵
اخلاق اقتصادی	قناعت و ساده زیستی	۰	۰	۹۷.۲۵
	انفاق	۴	۱.۵۷	۸۲.۹۸
	پرهیز از اسراف	۳	۱.۱۸	۱۰۰
جمع کل		۲۵۵	۱۰۰	

میزان توجه به مقوله های اخلاق سیاسی (۲۱/۵۶ درصد)، اخلاق اجتماعی (۳۵/۲۹ درصد)، اخلاق عمومی (۴۰/۴ درصد) اخلاق اقتصادی (۲/۷۵ درصد) می باشد.

بنابراین می توان گفت در کتاب فارسی پایه ششم بیشترین توجه به مقوله اخلاق عمومی و کمترین توجه به اخلاق اقتصادی است؛ همچنین در گویه ها بیشترین توجه به گویه حسن معاشرت و کمترین توجه به گویه قناعت و ساده زیستی است. نمودار شماره (۲) میزان توجه به مقوله های تربیت اخلاقی را در کتاب فارسی پایه ششم نشان می دهد.

نمودار شماره (۲)

(ج) نتایج مرتبط با سؤال سوم پژوهش

برای پاسخگویی به سؤال سوم پژوهش، از کتاب هدیه های آسمانی پایه ششم جمعاً ۳۳۳ جمله، کلمه، تصویر، پرسش، عبارت، بیت به شرح جدول شماره (۶) استخراج گردید که به یکی از مقوله ها مرتبط است.

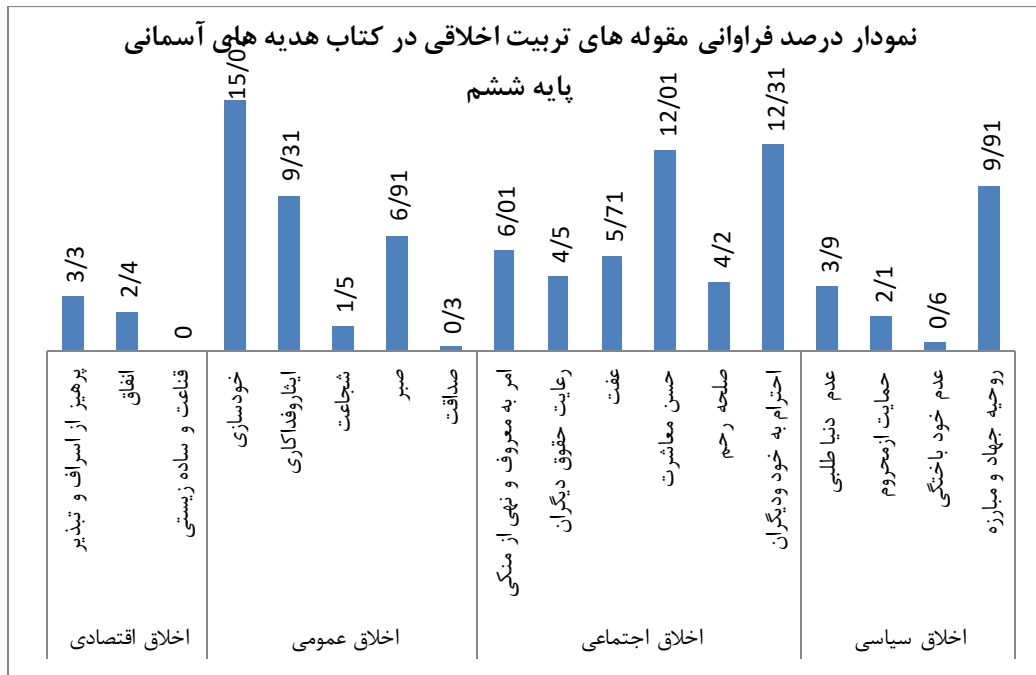
جدول (۶) درصد فراوانی کلمه، جمله، عبارات، تصاویر، پرسشها، متن ها و ابیات در کتاب هدیه های آسمانی پایه ششم

مقوله ها	گویه ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
اخلاق سیاسی	روحیه جها د و مبارزه	۳۳	۹.۹۱	۹.۹۱
	عدم خودباختگی	۲	۰.۶۰	۱۰.۵۱
	حمایت از محرومان	۷	۲.۱۰	۱۲.۶۱
	عدم دنیا طلبی	۱۳	۳.۹۰	۱۶.۵۲
اخلاق اجتماعی	احترام به خود و دیگران	۴۱	۱۲.۳۱	۲۸.۸۳
	صلحه ارحام	۱۴	۴.۲۰	۳۳.۰۳
	حسن معاشرت	۴۰	۱۲.۰۱	۴۵.۰۵
	عفت	۱۹	۵.۷۱	۵۰.۷۵
	رعایت حقوق دیگران	۱۵	۴.۵۰	۵۵.۲۶
اخلاق عمومی	امر به معروف و نهی از منکر	۲۰	۶.۰۱	۶۱.۲۶
	صداقت	۱	۰.۳۰	۶۱.۵۶
	صبر	۲۳	۶.۹۱	۶۸.۴۷
	شجاعت	۵	۱.۵۰	۶۹.۹۷
	ایثار و فداکاری	۳۱	۹.۳۱	۷۹.۲۸
اخلاق اقتصادی	خود سازی	۵۰	۱۵.۰۲	۹۴.۲۹
	قناعت و ساده زیستی	۰	۰.۰۰	۹۴.۲۹
	انفاق	۸	۲.۴۰	۹۶.۷۰
	پرهیز از اسراف و تبذیر	۱۱	۳.۳۰	۱۰۰
جمع کل		۳۳۳	۱۰۰	

میزان توجه به مقوله های اخلاق سیاسی (۱۶/۵۲ درصد)، اخلاق اجتماعی (۴۴/۳۷ درصد)، اخلاق عمومی

(۳/۰۳ درصد) و اخلاق اقتصادی (۵/۷۱ درصد) می‌باشد بنابراین می‌توان گفت در کتاب هدیه‌های آسمانی بیشترین توجه به مقوله اخلاق اجتماعی و کمترین توجه به اخلاق اقتصادی است نمودار شماره (۳) میزان توجه به مقوله‌های تربیت اخلاقی را در کتاب هدیه‌های آسمانی پایه ششم نشان می‌دهد.

نمودار شماره (۳)

(د) نتایج مرتبط با سؤال چهارم پژوهش

برای پاسخگویی به سؤال چهارم پژوهش، از کتابهای مورد نظر پایه ششم جمعاً ۱۰۱۱ جمله، کلمه، تصویر، پرسش، عبارت، بیت استخراج گردید که به یکی از مقوله‌ها مرتبط است؛ سپس مقوله‌ها و گویه‌ها مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته‌اند تا میزان تفاوت آنها مشخص گردد. با توجه به جدول ۷ کتاب فارسی بیشتر به مقوله اخلاق سیاسی توجه کرده (۲۱/۵۶ درصد) همچنین کتاب هدیه‌های آسمانی به اخلاق اجتماعی بیشتر از دو کتاب دیگر پرداخته (۴۴/۷۴ درصد)، و کتاب مطالعات اجتماعی نسبت به دو کتاب دیگر به اخلاق اقتصادی توجه بیشتری کرده است (۱۴/۶۶ درصد).

جدول (۷) مقایسه فراوانی و درصد مقوله های تربیت اخلاقی در کتاب های مورد بررسی						
هدیه های آسمانی		فارسی		مطالعات اجتماعی		مقوله ها
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۶.۵۱	۵۵	۲۱.۵۶	۵۵	۱۹.۳۹	۸۲	اخلاق سیاسی
۴۴.۷۴	۱۴۹	۳۵.۲۹	۹۰	۳۵.۶۹	۱۵۱	اخلاق اجتماعی
۳۳.۰۴	۱۱۰	۴۰.۴۰	۱۰۳	۳۰.۲۵	۱۲۸	اخلاق عمومی
۵.۷۰	۱۹	۲.۷۵	۷	۱۴.۶۶	۶۲	اخلاق اقتصادی
۱۰۰	۳۳۳	۱۰۰	۲۵۵	۱۰۰	۴۲۳	جمع

بحث و نتیجه گیری

در کتاب مطالعات اجتماعی به بیشتر به مقوله های اخلاق اجتماعی و اخلاق عمومی و کمتر به مقوله اخلاق اقتصادی توجه شده است. هدف غایی مطالعات اجتماعی تربیت افرادی مؤمن، مسئول، آگاه و توانمند در زندگی فردی و اجتماعی، پای بند به اخلاق و ارزش های دینی و علاقه مند به ایران و هویت اسلامی - ایرانی است. با توجه به این که دانستنی ها و اطلاعات کتاب مطالعات اجتماعی به عنوان بستری برای تحقق اهداف اصلی و پیوند آن با زندگی واقعی دانش آموزان است، توجه بیشتر به مقوله های اجتماعی و عمومی تربیت اخلاقی برای رسیدن به اهداف ذکر شده، منطقی می باشد. در کتاب فارسی به ترتیب بیشتر به مقوله های اخلاق عمومی و اخلاق اجتماعی توجه شده و به مقوله اخلاق اقتصادی توجه بسیار کمی شده است. از آنجا که زبان فارسی، جایگاه و اهمیت بسیار ارجمندی دارد. چون از سویی هویت فرهنگی ما را سامان می دهد و از سوی دیگر، درگاه رفتن به دنیای آموزش و یادگیری دیگر علوم و فضایل است. بنابر این انتظار می رود که در کتاب فارسی پایه ششم، تمام مقوله ها و گویه های تربیت اخلاقی مورد توجه قرار می گرفت؛ اما یافته های پژوهشی نشان می دهد که به مقوله اخلاق اقتصادی توجه بسیار کمی شده و به گویه قناعت ساده زیستی هیچ گونه توجهی نشده است.

در کتاب هدیه های آسمانی به ترتیب بیشتر به مقوله های اخلاق اجتماعی، اخلاق عمومی و کمتر به مقوله اخلاق اقتصادی توجه شده است. با توجه به اهداف تربیتی کتاب هدیه های آسمانی توجه به گویه های خودسازی، احترام به خود و دیگران دور از انتظار نبوده و بهتر بود به مقوله های قناعت و ساده زیستی، صداقت، عدم خودباختگی، حمایت از محرومان و شجاعت نیز توجه بیشتری می شد.

با مقایسه ی مقوله های تربیت اخلاقی در کتاب های مطالعات اجتماعی، فارسی و هدیه های آسمانی پایه ششم دوره ی ابتدایی می توان گفت که بیشترین توجه به مقوله های اخلاق اجتماعی، اخلاق عمومی و اخلاق سیاسی شده و توجه کمی به مقوله اخلاق اقتصادی گردیده است.

پیشنهادهای

- ۱- با توجه به اینکه در کتابهای بررسی شده اخلاق اقتصادی کمتر مورد توجه قرار گرفته شده بود پیشنهاد می شود مولفه های اخلاق اقتصادی در تمام کتابها قرار گیرد البته این مهم می تواند به ترویج فرهنگ اقتصاد مقاومتی نیز کمک شایانی بکند.
- ۲- با عنایت به حوزه ی مطالعاتی کتاب علوم اجتماعی پیشنهاد می شود به مقوله های اخلاق اقتصادی و سیاسی نیز، توجه بیشتری شود.
- ۳- از آنجا که در کتاب فارسی به مقوله اخلاق اقتصادی توجه بسیار کمی شده و به گویه قناعت و ساده زیستی هیچ گونه توجهی نشده، پیشنهاد می شود دروسی که حاوی پیام های فوق باشند در این کتاب گنجانده شود.
- ۴- در کتاب هدیه های آسمانی به گویه های حمایت از محرومان، شجاعت، عدم خودباختگی، صداقت کمتر توجه شده و به گویه ی قناعت و ساده زیستی اصلاً توجهی نشده است بنابراین قرار دادن برخی درسها که بتواند این مفاهیم را در بر داشته باشد لازم است.

منابع

- اسلامی، مهدیه. (۱۳۸۸). بررسی مؤلفه های تربیت اخلاقی در کتاب های درسی دوم راهنمایی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه کاشان.
- حاجی ده آبادی، محمدعلی و صادق زاده قمصری، علیرضا. (۱۳۷۹). تربیت اسلامی (مجموعه مقالات ویژه تربیت اخلاقی، چاپ اول. تهران: تربیت اسلامی.
- حسینی، سید علی. (۱۳۹۰). بررسی میزان توجه به مؤلفه های تربیت اخلاقی در کتب علوم انسانی. دانشگاه آزاد مرودشت.
- حقیقت، شهربانو و مزیدی، محمد. (۱۳۸۷). بررسی و ارزیابی زمینه فلسفی و روشهای آموزشی چهار رویکرد. فصلنامه اندیشه دینی دانشگاه شیراز. شماره ۲۶، ص ۱۳۴-۱۰۵.
- داودی، محمد. (۱۳۸۷). اخلاق اسلامی، چاپ ششم. قم: معارف.

- رضوی، عبدالحمید. (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کتابهای درسی دوره ابتدایی براساس مؤلفه های دفاع مقدس. شیراز، شورا
ی تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش فارس.
- سجادی، سید مهدی. (۱۳۷۹). تربیت اخلاقی از دیدگاه پست مدرنیسم و اسلام. مجموعه مقالات تربیت اسلامی. قم:
تربیت اسلامی.
- شاملی، عباسعلی وملکی، حسن وکازمی، حمید رضا. (۱۳۹۰). برنامه ریزی درسی ابزاری برای نیل به تربیت اسلامی.
نشریه اسلام و پژوهش های تربیتی، شماره ۲.
- صدیق سروسستانی، رحمت اله. (۱۳۷۵). کاربرد تحلیل محتوا در علوم اجتماعی. فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۸. تهران.
عزیزی، محمد مراد. (۱۳۸۴). تربیت اخلاقی از دیدگاه کانت و پستالوتسی. پایان نامه دوره ی ارشد. دانشگاه تربیت معلم
تهران
- قائدی، یحیی و حسنی، محمد و سجادیه، نرگس. (۱۳۹۰). مدرسه و تربیت اخلاقی، چاپ اول. تهران: انتشارات مدرسه.
موحد، صمد. (۱۳۸۷). بررسی تطبیقی دیدگاه های امام محمد غزالی ونل نادینگز. فصلنامه اندیشه دینی دانشگاه شیراز.
شماره ۲۷، ص ۶۰-۳۹.
-).CIVICS AND MORAL Education IN SINGAPORE:LESSONS FOR ۱۹۹۸A.J. (،Chewoon
۴Issue ،۲۷Vol،CITIZENSHIP EDUCATION. Jornal of moral Education
) . Moral Education:The Korean Experience. in ۱۹۹۶J.D. (،J. &Hoge ،B. &Park ،Chu
[http://tiger.uic.edu/~ Lnucc](http://tiger.uic.edu/~Lnucc).
-). MORAL Education in Japan: Implications for American Schools. In ۱۹۹۶Ikemoto, TAKU(
.htm^{۰۹۰}/papers/thes^{۷۷}Http://www.hiho.ne.jp/taku
- New Direction in The moral Education curriculum in Chinese (،)۲۰۰۴LU:Desheng GAO(،Jie
. December.۴. No. ۳۳Primary Schools.Jorurnal of Moral Education.Vol.
-). Character Educationin American Schools.School Community Jornal. ۲۰۰۴L.Dorothy. (،
۱Iss. ۱۴Lincoln: Spring.vol.
-).CIVICS AND MORAL Education IN SINGAPORE:LESSONS FOR ۱۹۹۸A.J. (،Chewoon
۴Issue ،۲۷.Vol،CITIZENSHIP EDUCATION. Jornal of moral Education
) . Moral Education:The Korean۱۹۹۶J.D. (،J. &Hoge ،B. &Park ،Chu
-). Character Educationin American Schools.School Community Jornal. ۲۰۰۴L.Dorothy. (،
۱.Iss ۱۴.Lincoln: Spring.vol

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛ شبکه های توجه گرافی (Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین مقاله نویسی IEEE و ISI ویژه فنی و مهندسی